

A COOPERATIVA DE ENSINO FRENTE Á REFORMA

Carlos PICÓ
Martí Sorolla, Coop.

Faise unha valoración da bagaxe das cooperativas de ensino para afrontar a reforma educativa. Os aspectos pedagóxicos, económico-financeiros, organizativos, a incidencia sobre a reordenación do sector e as necesidades de adecuación dos cadros de profesorado. As cooperativas de ensino deberán abrir unha reflexión e elaborar unha visión estratéxica para non seren sacudidas polos cambios do contorno. Entre as ameazas, a maior autonomía dos centros públicos endurecerá a competencia, e a separación en ciclos do ensino secundario xera problemas de especialización, definición e persoal. Entre as oportunidades, a posibilidade de propoñer proxectos de centros máis atractivos, e de discutir visións estratéxicas para confrontar a reforma. A cultura cooperativa da participación e a experiencia no anovamento pedagóxico son os puntos fortes do cooperativismo de ensino neste momento crucial.

1. *Introducción.*

O presente traballo poderíase estruturar en tres apartados:

- a) Situación global do colectivo no momento de promulgación da L.O.G.S.E., revisando os aspectos organizativo, pedagóxico e financeiro. Comparación coa situación actual ós catro anos de funcionamento da Lei.
- b) Experiencia na implantación anticipada da Reforma, en Secundaria e Primaria.
- c) Ameazas e oportunidades, algunhas ideas e alternativas.

2. *Situación global.*

2.1.- *Situación anterior ó final da década dos setenta, (establecemento da democracia).*

*Contorno legislativo estable, Lei de Educación de 1970, promulgada por Villar Palasí.

*Contorno social menos estable:

—Movementos anovación pedagóxica.

—Movementos veciñais e asociativos en prol das melloras na educación.

—Movementos profesionais, sociais e sindicais.

*Cambios sociais e políticos.

- Aceleración constante dos cambios no contorno.
- Enorme aumento dos investimentos en educación co obxectivo dunha plena escolarización en boas condicións materiais.
- Esixencias sociais de ditas condicións.
- Integración en Europa.
- Cambios tecnolóxicos.
- Empresas con orientación estratéxica.
- Gobernos con orientación a curto prazo.
- Actualización profesional.
- Tecnoloxía informática e dixital.
- Cambios legislativos constantes.
- Cooperativas de ensino: Aumento do seu número por tres motivos principais:
  - a) Reconversión de centros por abandono do anterior titular.
  - b) Creación como alternativa ás dificultades de emprego no sector.
  - c) Creación como alternativa a unha "pedagogía oficial" pouco innovadora e progresista, ligada en algúns casos á difusión da lingua e cultura propia.

2.2.- *Promulgación L.O.D.E.*

- * A fase anterior provoca grande incerteza.
- * A súa posta en funcionamento aumenta a presión sobre os centros.
  - a) Aspectos pedagóxicos.
    - Onde menos inflúe, permite ás coop. seguir mantendo a súa pedagogía avanzada.
  - b) Aspectos económicos/financeiros.
    - Pago delegado.
    - Diminución xeral dos recursos, comparados con sistema de subvencións.
    - Dificultade en conseguir outros novos.
  - c) Aspectos organizativos.
    - Aparición do Consello Escolar.
    - Produce a necesidade dunha organización máis eficaz.
    - Aumenta a burocratización interna, entre outras causas por unha maior incidencia da Administración nos centros.
- * Reordenación do sector.
  - Peche total ou parcial.
  - Aparición de algún centro novo.

* Cambios internos.

- Mellora da xestión empresarial.
- Atención á calidade de ensino e dos outros servizos.
- Cambios organizativos internos, especializacións e delegación de responsabilidades.

2.3.- *Promulgación L.O.G.S.E. (Octubro de 1991).*

* Agrega inestabilidade.

- En xeral é ben recibida.

* Novamente reconverte o sector.

- A incidencia sobre o peche ou creación de centros é menor a curto prazo ca coa LODE, aínda é posible que isto cambie a medio e longo prazo.

a) Aspectos pedagóxicos.

- Confirma a nosa pedagogía.
- Confirme máis autonomía ós centros.

b) Aspectos económico/financeiros.

- Fai prever a necesidade de fortes investimentos, que en xeral atopan ós centros fortemente endebedados, a causa da construción (ou remodelación) e equipamento do centro.

c) Aspectos organizativos.

- Insiste na necesidade dunha organización máis eficaz, para dar resposta a unha maior autonomía.
- Establece sistemas de traballo moi de acordo coa nosa cultura participativa.

3. *Experiencia na implantación anticipada da Reforma, en secundaria e primaria.*

Aínda que os dous anos e os catro cursos nos que está funcionando oficialmente a Reforma en Primaria permítenos a todos facer xa unha certa avaliación sobre ela, intentaremos profundizar no seu futuro desenvolvemento, fixándonos en algunhas experiencias, concretamente na Comunidade Valenciana temos os dous casos:

Un centro de experimentación da Secundaria, procedente da reconversión de Formación Profesional, con dúas liñas de ESO e dous centros de Primaria, que comezaron con ela experimentalmente dous anos antes có calendario oficial, e que acaban este ano a implantación do terceiro ciclo, un dunha liña e outro de dúas.

3.1.- *Aspectos pedagóxicos e organizativos.*

- * En cada centro ten consecuencias diferentes, segundo:
  - O grao de organización previo.
  - O tipo de pedagogía practicada (máis ou menos achegada á implantada pola LOGSE).
  - O grao de implicación coa Reforma desexada.
- * Obrígate a sistematizar un proceso de reflexión interna, o que directamente afecta á calidade do ensino.
  - Sistemas de planificación.
  - Sistemas de seguimento.
  - Sistemas de avaliación.
  - Réxime interior (pouca variac.).
- * Supón a necesidade de aumenta-los recursos (sobre todo temporais), destinados á coordinación, facendo que afloren aspectos rutinarios ou ocultos, debendo afrontalos e soluciónalos.
- * Constatouse nos centros de Secundaria unha dificultade no acople do profesorado e da organización á incorporación de alumnado de 1 e 2 de secundaria. Supoñemos que se producirá un efecto semellante nos centros de primaria coa incorporación dos de 3 e 4.

3.2.- *Aspectos empresariais.*

- * Poucos cambios ata agora, pois practicamente non se incrementou nin unha dotación, e séguese funcionando cos concertos anteriores, xa sexan de E.X.B. ou de F.P.
- * Tampouco en Primaria foi necesario un aumento de profesorado.

4. *Ameazas e oportunidades, algúns posibles camiños e alternativas.*

Movémonos no terreo das hipóteses, pero nembargantes pódense avanzar algunhas ideas.

4.1.- *Os maiores e máis importantes cambios vanse producir nos centros nos dous momentos claves.*

- * Curso 1995/96, 1 de E.S.O.
  - Menos problemático.
  - Moita provisionalidade.
- * Curso 1997/98, 3 de E.S.O.
  - Necesidade de autorización.
  - Inicio da adecuación ¿definitiva? da rede escolar.
  - Ampliación das unidades concertadas e dos módulos.

4.2.-*Problemas.*

4.2.1.- *Para os centros de Primaria que non continúan en Secundaria:*

- * Se se acaba de confirma-la separación dos centros públicos, coa incorporación ós de secundaria do actual 7 e 8 de EXB, a "oferta" dun centro cooperativo de primaria, será pouco atractiva, e máis aínda se non se complementa cunha Educación Infantil de grande calidade.

Todo isto vese agravado nos centros dunha liña, que probablemente non acaden o umbral mínimo de rendibilidade.

4.2.2.- *Para os centros de Primaria que continúen en Secundaria:*

- * Dificultades de organización interna, a tecnoloxía educativa desenvolvida nun centro de primaria non sempre é trasladable mimeticamente ós niveis de secundaria.

Os modelos de organización probablemente serán diferentes, en Primaria prima a organización por ciclos, mentras que en Secundaria debe ser por departamentos, aínda que todo isto dependerá moito do tamaño do centro.

- * Os centros dunha soa liña vanse atopar con dificultades para cubri-los cadros de persoal, e máis aínda se o queremos facer cos socios da cooperativa.
- * É evidente a necesidade de acometer investimentos para axeita-los espacios do centro ós requisitos mínimos.
En aquelas situacións onde xa existise unha situación financeira patrimonial por sanear, esta circunstancia agravaráa aínda máis.

4.3.-*Ameazas.*

- * A maior autonomía tamén potenciará que algúns centros públicos sexan "máis competitivos" que ata a data.
- * Hai que atopar-lo "ritmo" de aplicación da Reforma.
  - Distanciarse excesivamente do seu contorno, buscando obsesivamente integrarse plenamente na Reforma, sen que esta "cale" na sociedade, e nos usuarios do centro, pode producir un efecto "boomerang", de maneira que todo o traballo e o cambio desenvolvido se volva contra si mesmo.
  - Os cambios políticos, e a falla de recursos económicos, poderían desviar ou altera-lo ritmo de implantación da Reforma, co que un excesivo adianto en investimentos, contratación etc, podería ser prexudicial.
  - En xeral, un ritmo máis rápido é máis arriscado, pero se sae ben, coloca á cooperativa nunha posición moi competitiva, e estabilízaa a medio prazo.

4.4.- *Oportunidades.*

- * Como en calquera outra circunstancia, é aplicable o refrán de "a río revolto gaño de pescadores".
- * A reconversión do sector pode converterse en vantaxe competitiva se somos capaces de "ir na cresta da ola".
- * Se se confirma a autonomía dos centros, aqueles mellor preparados e cun Proxecto Educativo máis atractivo, máis insertados no seu medio, estarán en mellor situación cós demais.

4.5.- *Algunhas ideas e alternativas.*

- * "De cada seis alternativas estratéxicas, cinco conducen á bancarrota", parece cuestión de azar o acertar, pero non debe ser así, unha posibilidade é a cooperación.
  - As "receitas" deben ser "maxistrais", no sentido de que sexan "á medida", cada caso require un tratamento específico, en xeral....
  - Se existen dous centros preto, un pode especializarse en Primaria e o outro en Secundaria.
  - Varios centros pequenos preto, poden construír unha secundaria común, e os espazos "sobrantes" destinalos a mellorar e ampliar-la educación infantil.
  - A dificultade de contratación de especialistas en centros dunha liña, pode salvarse co acordo de dous ou máis, a través dunha sociedade "ad-hoc", ou simplemente poñéndose de acordo e ofertando en común xornadas completas.
  - A necesidade de acoplarse a postos de traballo diferentes durante a vida laboral incrementará a necesidade de formación continua, pode un centro especializarse nisto, combinándoo probablemente cos Bacharelatos.

SUMMARY:

An evaluation is made of the capacity of educational co-operatives to confront the Reform in Education in its educational, financial and organisational aspects, and the incidence of the reorganisation of the sector and the necessity of the adjustment of teaching staff. Educational co-operatives must begin a process of reflection and produce a strategic vision to avoid being jolted by the changes in the setting. Among the threats, a greater autonomy of public schools will enliven competition and the division of secondary education into cycles will generate problems of specialisation, definition and staff. Among the opportunities, the possibility of coming up with projects of more attractive schools and of discussing strategic visions to confront the reform. The tradition of participation of co-operatives and their experience in innovation in education are the strong points of co-operativism in education at this crucial moment.